

Waardenvolle landbouw is duurzaamheid vanuit eigen motivatie

‘Landbouw moet uit race van veel en goedkoop’

De landbouw heeft een omslag nodig, zeggen Hanny van Geel en Birgit Verstappen van Waardenvolle Landbouw. De waarde van een product is meer dan de waarde die in geld kan worden uitgedrukt. Kiezen voor ondernemerschap vanuit die waarden leidt tot duurzaam economisch perspectief.

*Birgit Verstappen
(links) en Hanny van
Geel vinden dat boeren
de burgers ervan
kunnen overtuigen om
een hogere, eerlijke
prijs te betalen voor
hun producten.*

Wat gaat er volgens jullie nu mis?

Van Geel: „Onze samenleving is erg gericht op economie en technologie. Het algemene beeld is dat primair voedsel zoals de boeren het produceren, niet goed genoeg is. We kunnen veel op het gebied van verwerking en dat moet dan ook: aardappelen eten we als friet of chips, melk als toetjes. Die toegevoegde waarde is belangrijk voor de economie, maar het is ook een tijdgeest. Dat zie je ook in tv-programma's waarin mensen een nieuw uiterlijk krijgen: haarkleur, rimpels, tanden, alles moet aangepakt met technologie. Het is alsof we er niet mogen zijn zoals we zijn. Hetzelfde geldt voor ons voedsel. Alsof we er eerst een hoop technologie over moeten uitstorten voordat het goed is.”

„Kijkend naar het grotere geheel kun je je afvragen of we veel beter zijn geworden van vijftig, zestig jaar landbouwrevolutie. Voor het fysiek zware werk hebben we werktuigen en dat is prima, maar door de eenzijdige nadruk op productieverhoging is er minder oog voor nadelige gevolgen zoals verlies aan soortenrijkdom en versterking van de kringloop. Boeren zitten in de val, ze gaan mee in de technologische benadering en bulkproductie of moeten uiteindelijk hun deuren sluiten. Een kleine groep vaart tegen de stroom in en kiest een andere weg door om te schakelen naar duurzame vormen van landbouw. Daarnaast is het onacceptabel dat boeren zo weinig betaald krijgen voor hun product.”

Maar de economie leert ons toch ook dat een prijsverhoging leidt tot afnemende vraag, dus consumptie?

Verstappen: „Het is bijna tragisch om te zien dat de bijdrage van de boer aan de voedselproductie vrijwel onzichtbaar is voor de consument. Het gebeurt voor een groot deel buiten beeld. Burgers vertrouwen erop dat het met die productiewijze wel goed zit, want de boeren zijn het er toch mee eens? Als de boeren zeggen: '24 kippen per vierkante meter, dat kan toch zo niet' of 'eens in de vier jaar aardappelen op hetzelfde perceel, daarmee put ik de grond uit', dan schrikken de burgers. Ik ben ervan overtuigd dat boeren de burgers ervan kunnen overtuigen om niet voor zo'n productiewijze te betalen. Door mee te gaan in de race van veel en goedkoop dragen de boeren zelf ook bij aan de huidige situatie.”

Hadden de boeren een andere keus?

Verstappen: „Boeren gaan daarin mee omdat ze jarenlang te horen hebben gekregen dat het de juiste weg was. Meer voor minder. Nadelige gevolgen worden maatschappelijk opgevangen, de politiek ondersteunt de ingeslagen weg met subsidies. Dat is een politieke keuze. Dat heeft geleid tot een hoge productie van grondstoffen voor verwerking. En tot lage prijzen. Met veel volume voor weinig geld is de landbouw een belangrijke speler in de economie: 2 procent van de beroepsbevolking zorgt voor 10 procent van de werkgelegenheid in de ketens en voor 40 procent van

het overschot op de betalingsbalans. Gemakshalve vergeten we dan even de enorme bedragen die de belastingbetaler betaalt voor de zogenaamde verduurzaming. Dat geld kunnen consumenten ook besteden aan een kwalitatief hoogwaardig voedselpakket dat ons leefmilieu niet aantast. Wij willen graag een verandering bewerkstelligen. Een verandering waardoor boeren juist weer echt trots zijn op hun product en graag laten zien wat ze doen.”

Hoe kunnen de boeren veranderen?

Van Geel: „We doen een appèl op boeren om eens bij zichzelf te rade te gaan. Om zich af te vragen wat ze goed vinden en waar ze ook wel vanaf willen, zonder meteen te beredeneren of dat kan. Dan kom je tot de kern. Ons ideaal is om met een kleine groep ondernemers de waarden te benoemen van het produceren van voedsel en te kijken hoe men die producten dan kan verwaarden op de markt. Dat kan door te rade te gaan bij anderen die daarin succesvol zijn, er zijn goede voorbeelden.”

Verstappen: „Producers vanuit de eigen waarden, daarmee verbind je je met de omgeving. Daarmee krijgen boeren weer maatschappelijke waardering. Voorwaarde is dat het echt in jezelf is geworteld. Dan kun je uitleggen waarom je dingen doet en waarom je het op een bepaalde manier doet.”

Klinkt dit niet een beetje te soft voor boeren?

Van Geel: „We denken allemaal dat we besluiten nemen op basis van ratio, de logica. In werkelijkheid bestaat elke keuze voor 90 procent uit emotie, intuïtie en gevoel. Dat geldt ook voor de aanschaf van die grote, stoere trekker.”

Willen boeren wel veranderen?

Verstappen: „Ik geloof in de veranderkracht van ondernemers. Ik heb tot nu toe nog nooit met een boer om tafel gezeten die na een half uur zei: 'hier kan ik niets mee'.”

Van Geel: „Boeren staan echt niet altijd achter de keuzes die ze nu moeten maken. Ze voldoen

aan de eisen, bijvoorbeeld bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en antibiotica, maar ondertussen gaan ze noodgedwongen mee in de race naar veel en goedkoop. Ze willen boer blijven omdat ze ervan houden om mee te bewegen met de seizoenen, om te zaaien en daaruit een gewas te zien groeien, om buiten bezig te zijn en de vogels te horen. Als ze alleen voor het geld zouden boeren, zouden ze iets anders doen.”

De bedoeling was om afgelopen winter eerst met vrouwen om tafel te gaan. Dat is om praktische redenen niet gelukt, maar waarom speciaal met vrouwen?

Verstappen: „Bij het Burgerinitiatief megastallen-née bleek geregeld dat zowel boeren als hun vrouwen het eens waren met het initiatief. Vervolgens zetten de vrouwen een handtekening, de boeren niet.”

Van Geel: „Door de ontwikkelingen in de landbouw hebben veel boeren een klein wereldje gekregen. Vrouwen hebben vaker contact met de 'anderen'. Bijvoorbeeld door hun werk of door hun afkomst. Ze staan meer open voor een verbinding met de omgeving. Ze hebben wel ideeën hoe ze dingen op het bedrijf anders willen doen, maar ze beschouwen het als de verantwoordelijkheid van de man. Terwijl de vrouwen door hun ondersteuning wel dienstbaar zijn aan datgene waar ze het, als ze er bij stil staan, niet helemaal mee eens zijn.”

Vanwaar jullie samenwerking in Waardenvolle Landbouw?

Van Geel: „We hebben beiden passie voor eerlijke voedselproductie en voedselverwerking. Het doet pijn te zien dat elke week boerenbedrijven de deuren sluiten omdat ze niet zijn opgewassen tegen bulkproductie en megagroei. Veranderingen zijn hard nodig en boeren hebben een belangrijke sleutel in handen om die te bewerkstelligen. Ze hebben meer macht en invloed dan ze nu inzetten. We willen dat boeren waardering krijgen voor het belangrijke werk dat ze doen en dat ze kunnen produceren op een manier dat hun eigenwaarde, de aarde en de dieren er niet onder lijden.” ■

Waardenvolle landbouw

Waarden zijn idealen en motieven die in een samenleving of groep als nastrevenswaardig worden beschouwd. Het zijn opvattingen over wat wenselijk is. Winstmaximalisatie is een waarde. Waarden voor de landbouw zijn ook duurzaam produceren, een goede zorg voor de dieren, planten en mensen en een goede zorg voor de aarde. Die waarden moeten meer nadruk krijgen, vinden Hanny van Geel en Birgit Verstappen. Die waardenvolle landbouw geeft de sector duurzaam economisch perspectief. „De focus ligt tegenwoordig op economie en technologie”, zegt Van

Geel. „Die focus is ontoereikend. De waarde van goed voedsel is meer dan de zuiver economische waarde die we er nu aan geven. Het komt erop neer dat de landbouw moet kiezen vanuit een kwaliteit van leven, hier en elders, nu en voor de generatie na ons.”

Verstappen en Van Geel ondersteunen ondernemers bij visieontwikkeling, geven trainingen en lezingen en organiseren studiedagen over waardengedreven ondernemerschap. Ze begeleiden ook boeren in de zoektocht naar waardenvolle landbouw.